

La plaça de Pompeu Fabra

162

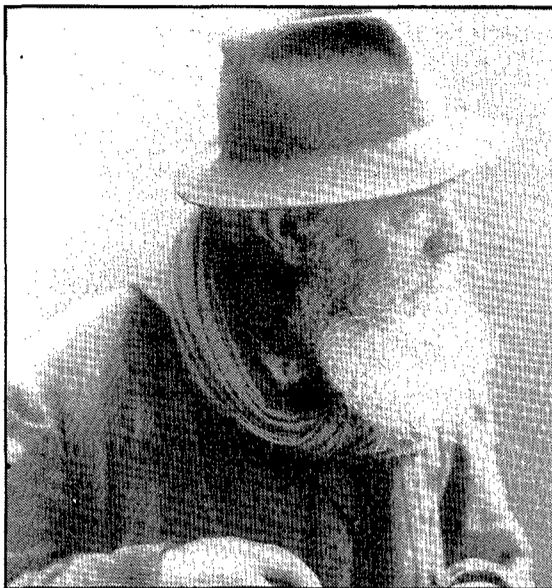
La plaça de Pompeu Fabra fou oberta els anys seixanta en l'indret on, com a mínim des del segle XIV, hi hagué una illa de cases a banda i banda de la qual corrien els carrers del Pavo i Canaders. L'únic que queda d'aquests carrers són les cases situades entre Joan Maragall i l'Hospital, corresponent a un costat de l'antic carrer dels Canaders. L'últim rastre de les corresponents a un costat del carrer del Pavo van desaparèixer completament quan, l'any 1979, fou enderrocada la casa on hi hagué l'antic bar de Can Panella, a la cantonada amb Fontanilles. Deu anys abans havien tirat a terra les cases del costat i tota aquella banda de la plaça és avui ocupada per moderns edificis de pisos.

L'illa de cases situada entremig es va anar enderrocant poc a

poc, a mesura que s'anava donant habitatge als qui vivien, als pisos del grup Mazo Mendo que es feien a Pedret. Les cases situades entre Pavo i Canaders ja eren de propietat municipal des dels anys vint d'aquest segle, que és quan es forja el projecte de tirar-les a terra i obrir-hi una plaça.

L'Ajuntament va trobar-se, a la postguerra, amb l'herència d'aquestes cases expropiades i va decidir dur endavant el projecte de fer-les desaparèixer. Fou, tanmateix, un procés lent.

El 4 de març de 1949 s'aprova la construcció d'un primer grup de setze cases a Pedret per portar-hi gent afectada dels carrers Pavo i Canaders, i es decideix donar-li el nom del governador civil Luis Mazo Mendo. El 5 d'octubre de 1951 s'adjudicaven les obres i el 8 de gener de 1954 s'acordà fer-hi 32 habitatges més. Les obres, però, no van

En Pepet Gitano i la Rateta, dos populars personatges gironins que van viure al carrer del Pavo (Fotos: Arxiu d'imatges de l'Ajuntament de Girona, fons Unal, i Arxiu PUNT DIARI)

anar tan depressa com era desitjable i no van poder-se atorgar fins al 7 de setembre de 1962.

LA SEU DE FALANGE

Mentrestant, s'anava perfilant el projecte urbanístic de la plaça. El 16 de març de 1953 s'aprova un «Proyecto de urbanización del barrio del Hospital». El 24 de gener de 1958 s'hi dona una nova empena, ara amb el nom de «Proyecto de urbanización de la zona anexa al Hogar Infantil de Nuestra Señora de la Misericordia». Aquest projecte es completa, el 6 de juny d'aquell mateix any 1958, amb la idea de tancar la plaça de l'Hospital amb un edifici que anés de l'Hospital a l'Hospici i que deixés pas als cotxes per sota mitjançant un gran arc, per tal d'«accentuar el caràcter íntimo y recoleto de esta plaza, de sabor tan acentuada-

mente gerundense».

Aquest projecte d'edifici volat que separés la plaça de l'Hospital de la futura plaça de Pompeu Fabra va mantenir-se fins molt poc abans de fer-se'n la urbanització definitiva, l'any 1968. A començaments de juliol de 1963 l'Ajuntament encara demanava al governador civil que quan l'edifici es fes pogués ser la seu de Falange, i el projecte definitiu de l'edifici singular, conservat als arxius municipals, porta la data de 1965.

L'arquitecte municipal va concretar aquell any el vell projecte d'edifici singular, mitjançant un estudi volumètric que aprovà inicialment l'Ajuntament el 4 de juny de 1965. Ignasi Bosch Reigt, propietari del desaparegut edifici número 3 de la plaça de l'Hospital, i Josep Maria Grabulosa, propietari del número 1, van impugnar dient que aquest estudi volumètric alterava el pla

parcial aprovat el 1961 per al sector. La impugnació fou desestimada i l'Ajuntament donà l'aprovació definitiva el 5 d'agost de 1966. Uns mesos després anava a terra la casa d'Ignasi Bosch Reigt que tancava la plaça de l'Hospital, però l'edifici singular previst en lloc seu mai no arribà a fer-se.

DE L'AVENIDA DE LA LIBERTAD A L'ANY FABRA

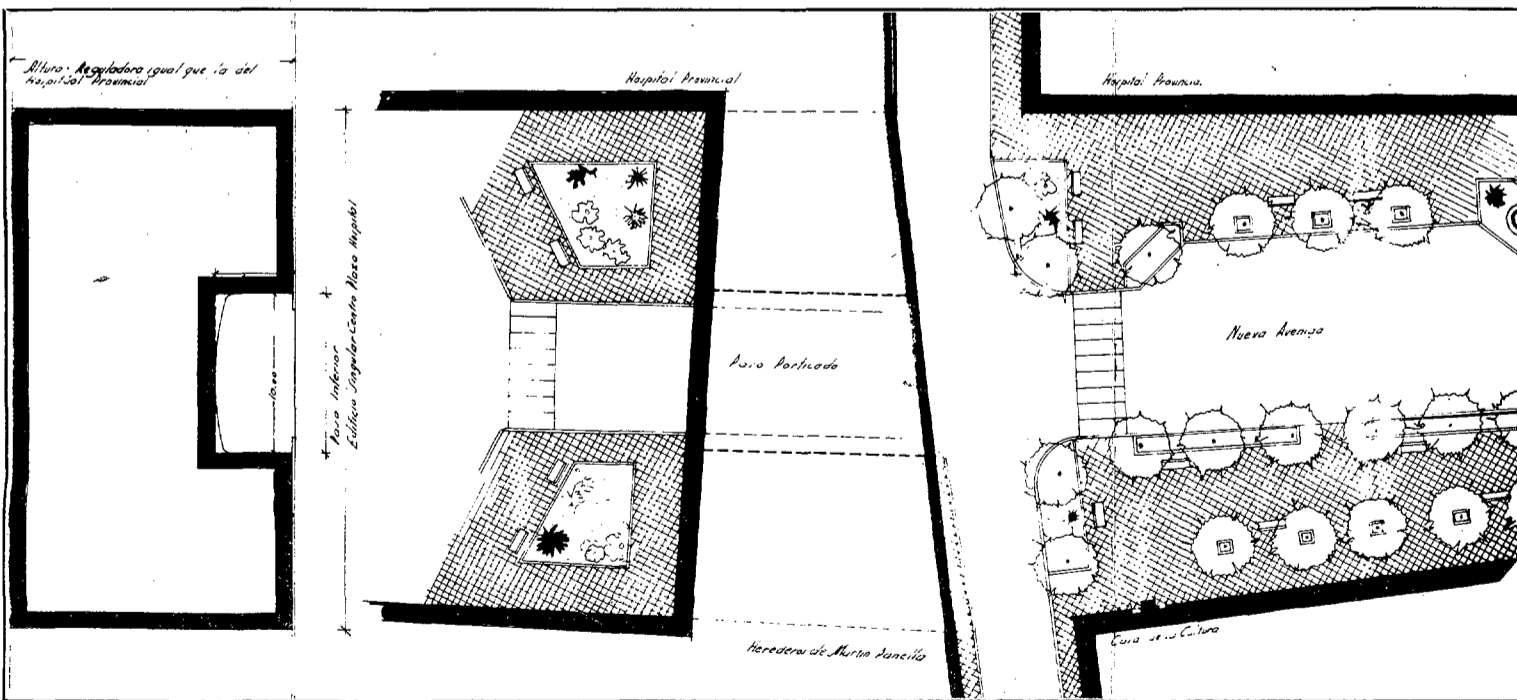
El projecte de tirar les cases que tancaven la plaça de l'Hospital per la banda de l'Onyar és, com hem dit, molt antic. El 17 de gener de 1930 l'Ajuntament prenia l'acord de donar el nom d'«Avenida de la Libertad» a la que s'obrís entre els carrers del Pavo i Canaders quan les cases fossin aterrades.

L'«Avenida de la Libertad» va haver d'esperar quasi quaranta anys i quan va quedar oberta, l'any 1968, l'Ajuntament va optar per donar-li el nom de plaça de Pompeu Fabra, atenent peticions en aquest sentit, ja que es commemorava el centenari del naixement del «seny ordenador de la llengua» amb tot un seguit d'actes sota el denominador comú d'«Any Fabra». L'acord de denominació de la plaça es va prendre el 29 de novembre de 1968 i la urbanització va fer-se finalment segons les directrius del Pla Parcial de la Zona de l'Hospital, aprovat el 3 de març de 1961 i el qual recollia l'antic projecte d'urbanització de 1953 revisat el 1958. Aquest Pla Parcial fou el segon aprovat a Girona d'ençà del Pla General de 1955. El primer havia estat el de Montilivi.

A l'empara del Pla Parcial de la zona de l'Hospital, més conegut com a «Pla Perpinyà», van realitzar-se l'obertura de l'avinguda de Sant Francesc, la plaça de la Diputació i el carrer Gaspar Casal a través del pati de l'Hos-

L'antic local de Can Panella fou l'últim edifici en ser enderrocant, de l'antic carrer dels Canaders (Foto: Arxiu PUNT DIARI)

Plànol del projectat edifici que es volia construir sobre la plaça de Pompeu Fabra, deixant pas per sota, i que es volia destinar a la seu de Falange. Observeu-hi que el carrer de Fontanilles es preveia perllongar-lo a l'altra banda de la plaça, a través de l'Hospital |

Ajuntament de SALT
ANUNCI
 Es comunica al públic que, a partir del proper dia 19 de novembre, el nou horari de les Oficines Municipals serà de 9'30 del matí a 2 de la tarda, llevat dels dissabtes, que serà de 9'30 del matí a 1'30 de la tarda.
 SALT, 14 de novembre de 1984
L'ALCALDE

CARAVANES
 des de: 7.500 ptas. al mes sense entrada
informació t. 651293

Ajuntament de SALT
ANUNCI
 Aquest Ajuntament convoca un concurs públic per al disseny de la Medalla de la Vila, les bases del qual es poden recollir a l'Ajuntament, dotat amb un premi de 50.000.- ptas.
 El termini de lliurament dels treballs acaba el 20 de desembre de 1984.
L'ALCALDE,
 Salvador Sunyer i Almeric

En aquest cas, dues imatges valen més que mil paraules. Un mateix espai urbà, abans i després de la barbàrie urbanitzadora. A l'esquerra, quan l'illa de cases entre els carrers del Pavo i Canaders tanca-va la plaça de l'Hospital. A la dreta, l'esvoranc produït per l'enderrocament d'aquella illa de cases i la creació de la «plça» de Pompeu Fabra (Fotos: Arxiu d'imatges de l'Ajuntament de Girona)

pici, els gratacels aixecats en els terrenys de les casernes d'artilleria, la plaça de Catalunya i la plaça de Pompeu Fabra que ara comentem.

EN PEPET GITANO I LA RATETA

Sobre origen del nom dels dos carrers desapareguts en obrir la plaça, hi ha diverses teories. Especialment el nom del Pavo ha despertat la curiositat dels estudiosos.

Les cites més antigues s'hi refereixen com a carrer Nou del Pagó. Així ho trobem escrit l'any 1528 en el Manual d'Acords. Segons mossèn Carles de Bolós el nom evoca la nissaga gironina dels Pau, que donà bisbes i canonges a la Seu i ocupà llocs destacats en el poder polític i econòmic local. En el seu escut

nobiliari hi havia dibuixat un paó reial, la qual cosa fa pensar que el cognom Pau pugui provenir de paó. Paó, diu també pagó en català antic, i la seva traducció castellana Pavo, havia estat la denominació popular del carrer.

La relació del nom del carrer amb la nissaga dels Pau quedaria demostrada, segons Aurora Martín, per l'existència d'un escut nobiliari d'aquella família en una casa del carrer, escut que es conserva al Museu Arqueològic de Girona.

A finals del segle XIX i començaments del XX, algunes famílies de gitanos vivien a les cases ruïnoses i malsanes d'aquest carrer, i per això popularment se'l coneixia també com a «carrer dels gitanos». Un dels personatges més cèlebres que hi va viure — i hi va morir poc abans de la guerra civil — fou en Josep Cortés, més conegut com a en Pepet Gitano. El moment màxim

de la seva popularitat fou durant les estades a Girona de Santiago Rusiñol, al qual feia de camàlic portant-li els estris de pintar. Però en Pepet Gitano era també conegut per la barraca de «tir al negre» que muntava per Fires. Es posava darrera unes botes de vi i la gent havia de fer-li caure el barret amb unes pilotes. «Tres pilotes per una pesseta i el que el toqui un caliquenyo». Era l'eslògan de la barraca.

En Pepet Gitano servia també a les mares per fer creure les criatures. «Mira que vindrà en Pepet Gitano», deien. Pel carrer tothom li feia bromes que ell contestava amb més bon o mal humor, segons el dia. Sovint perseguia el bromista amb un bastó a la mà. Freqüentador del desaparegut bar «Muntanya» de la Rambla, fou allà on va conèixer en Rusiñol.

Un altre personatge popular que vivia a les cases del carrer del Pavo era la Rateta, balladora consumada que no es perdia cap festa. Quan les cases van anar a terra li van donar un pis al grup Mazo Mendo de Pedret i allà continuava vivint ella, rodejada de records curiosos. Nascuda a Palafrugell el 1903, el seu nom és Soletat Marqués. Casada primer amb en «Sidral», un popular cambrer del bar Royal, va quedar vídua als 47 anys i es va tornar a casar amb Pere Oliveras Planas, un altre palafrugellenc aficionat al ball com ella que aviat tothom començà a anomenar en «Ratet». Tots dos van animar moltes festes majors fins que el gener de 1980 ell va morir.

EL ROMIATGE A ROCACORBA

El nom del carrer dels Canaders ve del fet que hi havia cases de fabricació i venda de terrissa. Canaders són els que fa canades o atuells de fang, en un llenguatge molt popular que va fer possible que el nom mai no fos traduït al castellà en la denominació oficial. Un dels terrissaires més cèlebres del carrer fou Ca l'Escolà.

Era, com el carrer del Pavo, un carrer de cases molt antigues — la número 28 tenia la data de 1519 a la llinda, però el carrer ja és citat en documents del segle XIV — i, per tant, en molt mal estat. Una lleugera idea del tipus de construcció ens la podem fer encara avui amb les cases del costat de l'Hospital, que hi donaven abans de fer-se la plaça. El carrer s'acabava a la porta del convent de Sant Francesc, després convertit en caserna d'artilleria, sense solució de continuïtat. L'esvoranc que suposa avui el carrer de Joan Maragall — entre les cases que queden de l'antic carrer i el bolet que ha substituït la caserna — va obrir-se el mes d'abril de 1930, en en-

derrocar les brigades municipals algunes cases del carrer que havien estat comprades per l'Ajuntament. L'obertura del Joan Maragall no va quedar, però, completada fins al 1945, quan es va tirar una altra casa que impedia una alineació regular del carrer.

Cada 7 de setembre, els veïns del carrer dels Canaders avançaven en peregrinatge al Santuari de Rocacorba en compliment d'una prometença feta el segle XVI per haver-se lliurat d'una pesta. La llegenda diu que quan la pesta va assolir la ciutat, un estel més brillant que els altres va lluir sobre Rocacorba i els veïns del carrer, en no ser afectats per la malaltia, ho van interpretar com a un signe diví i van anar a construir una ermita a la muntanya.

El romiatge s'organitzava a la parròquia de Sant Feliu i hi participaven també veïns d'altres carrers del Mercadal. Portaven

un gran ciri i joies i vestits per a la marededéu donats per particulars. La creu alçada es duia damunt uns matxos guarnits. El 1788 els veïns van comprar la imatge de la Mare de Déu. La festa es va interrompre durant els setges de 1808-1809 i no es va tornar a reorganitzar fins al 1833, ja de manera més senzilla. Es feia una missa al convent de Sant Francesc i a partir de 1842, a conseqüència de l'exclaustració dels mínims que l'habitaven, es va continuar fent a la capella de l'Hospital.

Entre els carrers del Pavo i Canaders, a l'illa de cases desapareguda hi havia voltes que donaven continuïtat a les de la plaça de la Font Major, després dita Rambla Pi i Margall i Rambla José Antonio, i actualment costat de ponent de la plaça de Catalunya.

J. Fabre

CAIXA D'ESTALVIS DE CATALUNYA
LA CAIXA DE TOTS

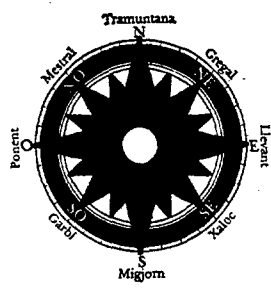
A LA COMARCA DEL BAIX EMPORDA

Presentació de l'estudi
«EL BAIX EMPORDA. Recursos i estructura econòmica»
Realitzat per Joan Cals, Rafael Lostado i Anna Matas i coordinat per Joan Cals

<p>LA BISBAL D'EMPORDA 21 de novembre Francesc Sanuy i Gistau Conseller de Comerç i Turisme de la Generalitat de Catalunya «Els municipis turístics» Cinema Olímpia 8 del vespre</p>	<p>PALAMÓS 23 de novembre Lluís Figa i Faura Notari «El carrilet de Palamós» Hotel Marina 8 del vespre</p>
<p>PALAFRUGELL 22 de novembre Manuel Vázquez i Montalban Escriptor «Com conèixer un país?» Cinema Victòria 8 del vespre</p>	<p>SANT FELIU DE GUÍXOLS 30 de novembre Felip Calvet i Costa Historiador «Josep Irla, un empordanès negociant en suros, consignatari de vaixells, alcalde de Sant Feliu de Guixols, President de la Generalitat de Catalunya» Murlà Park-Hotel 2/4 de 8 del vespre</p>

BAR-RESTAURANT

GARBI

AVUI FA TRES ANYS QUE
GRÀCIES ALS NOSTRES CLIENTS I
AMICS TENIM EL GARBI A
GIRONA

Plaça Pompeu Fabra, núm. 13 - Telèfon 20 30 36
17002 - GIRONA

CENTRE DE REONEIXEMENT PER A PERMISOS DE CONDUIR DEL COL·LEGI OFICIAL DE METGES DE GIRONA

Per a coneixement del públic en general, s'informa que aquest Centre està obert tots els dies feiners.

HORARIS:

- De dilluns a divendres 8 - 2/4 1
- Dissabtes 9 - 12

Domicili:
c/ Joan Maragall, 34 Entol. C 21 13 53